

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2017- 2018

*Ελληνικές Ευχές
αντί
Αλλοτριών Ευχολογίων*

1 Ιανουαρίου 2018

*Ευχές για μια Ελληνική Πρωτοχρονιά
ή
Ο Άξων της Αιωνιότητας
μέσα στην Ανάγκη του Χρόνου*

Για τον Έλληνα ενός πια εστίς χρεία: Γνώθι σαυτόν. Να πάψει να ανήκει εδώ και εκεί.

Να λοιπόν η ευχή.

Να μην αφήνει τα ξένα ρούχα που φοράει (περιενδύματα κυριολεκτικά και μεταφορικά, τρόπους σκέψης και αξιολογίες) να κρύβουν από τον εαυτό του το όμορφο ηβάζον σώμα του και τον αετήσιο νου του. Γιατί Έλληνας που δεν είναι ωραίος νέος και σοφός ανήρ, που δεν ΕΙΝΑΙ απλά και πλέρια, δεν είναι Έλληνας. Γιατί η ίδια απερίσπαστος και ακατόπτριστος ταυτότητα με το Είναι δίνει κατά καιρόν κάλλος και νουν.

Και να παρακάτω ένα πρόχειρο βοήθημα αυτογνωσίας.

σιῶν γε γλᾶρ Αἴσα παντῶν

χῶ Πόρος] γεραιτάτοι

Αλκμάν Fr. 3.13-14 Calame = Fr. 1.13-14 Page, Davies, Campbell

Μεταξύ των αρχηγόνων θεών η Μοίρα και το Πέρασμα είναι οι πρώτιστοι Σεβάσμιοι - ο Δεσμός και η Λύση, το Ποτάμι και η Διάβα του, το Δάσος και το Ξέφωτο, ο Λαβύρινθος και η Διέξοδος, η Α-πορία και η Δίοδος, η Εμπλοκή και η Διαφυγή, το Χάσμα και η Γέφυρα.

Μέσα στην ανελέητο Ανάγκη της Κοσμικής Τάξης περνάει κάθε φορά το στενό Μονοπάτι της Σωτηρίας, μέσα στον Χρόνο δουλεύει ο άξων της Αιωνιότητας:

λεπτά δ' άταρπός νηλεής δ' ανάγκα

Αλκμάν Fr. 108 Calame = Fr. 102 Page, Davies, Campbell

Χρειάζεται ο ανηλεής «κόσμος» της πανίσχυρης δαιμονικής τάξης για να ιδρύεται το φαινόμενο πάνω στο μηδέν. Και πώς θα σπάσουμε τα δεσμά του Χρόνου χωρίς να πέσουμε στο Χάος του μη-όντος, χωρίς να μας καταπιεί το Μηδέν;

Ο Μύθος εξ-ηγεί πώς. Ο Κρόνος γεννάει και τρώει τα παιδιά του. Τον ρίχνει ο Ολύμπιος στα Τάρταρα, στις ρίζες της ταυτότητας Διονύσου και Άδη. Νέα τάξη, η Απολλώνια, ισχύει πλέον στο φως του κόσμου.

Οι δομές του Χρόνου είναι ο Λαβύρινθος της ανθρώπινης ύπαρξης. Και Χρόνος είναι ο Μινώταυρος που τρώει την Νεότητα του ανθρώπου σαν την Σφίγγα. Η πάλη του ανθρώπου είναι με τον Χρόνο – Θάνατος είναι η ακραία μορφή του Χρόνου, και γι αυτό γνησιώτερη. Κάθε στιγμή τέμνεται η διάρκεια, τελειώνει και ξαναρχίζει η ροή του χρόνου. **Το γίγνεσθαι είναι μια ατέλειωτη πλοκή από σταμάτημα και**

ξαναρχίνισμα, από (παλιν)θάνατο και (ανα)γέννηση. Αυτή την ανελέητη ανάγκη να ξαναζούμε τον θάνατο κάθε στιγμή παγιδευμένοι στον λαβύρινθο του Χρόνου εορτάζουμε αντιφατικά τώρα στην επανάληψη του φρικτού Κύκλου, εορτάζουμε με το ξαναγέννημα του Βασιλέως Ήλιου στις χειμερινές Τροπές του, την Σάρκωση του προαιώνιου Θεού Λόγου, την αρχή του νέου Ενιαυτού και την Θεοφάνεια πάσης κρυφιότητας.

*εἰ μὴ γὰρ Διονύσῳ πομπὴν ἐποιοῦντο καὶ ὕμνον αἶσμα αἰδοίοισιν,
ἀναιδέστατα εἴργαστ' ἄν - αὐτὸς δὲ Αἰδης καὶ Διόνυσος, ὅτεωι
μαίνονται καὶ ληναίζουσιν.*

Ηρόκλειτος B18 DK22

[Στα Λακωνικά ανάγλυφα της χθόνιας βασιλείας, με το ζεύγος Ἀθη-Περσεφόνης, η διπλή ταυτωτική έκφραση της χθόνιας γονιμότητας «γέννηση/θάνατος» παρίσταται ακριβώς δια της ταυτότητας Ἀθη – Διονύσου. Το καλύτερο ανάγλυφο, από τα Χρύσαφα, είναι στο Βερολίνο, C. Bluemel, *Die archaisch Griechischen Skulpturen der Staatlichen Museen zu Berlin*, Abb. 42-44. – Το καθαρό Δωρικό της Σπάρτης βοήθησε στην διαυγή σύλληψη του «άλλου» πόλου, των μυστηρίων, και απέδωσε εύγλωττα τον συμβολισμό της διαδεδομένης λατρείας του Ἀθη και της Κόρης με την Δήμητρα, ιδιαίτερα σε Λακωνία (Ἐλος, Ελευσίνιο στην πλαγιά του Ταϋγέτου, στα Καλύβια Σοχάς, Αιδεύς επιγραφή σε αρχαϊκό καθιστό άγαλμα του Ἀθη από την Σπάρτη με αντίστοιχη καθιστή θεά, την Κόρη (και τα δύο στο Μουσείο της Σπάρτης, No. 600 και 2 Tod-Wace αντίστοιχα), στην πρώιμη έκφραση που θα καταλήξει στην μεγαλοπρέπεια της ένθρονης Περσεφόνης από τον Τάραντα στο Βερολίνο, Bluemel, *op. cit.*, Abb. 55-59, δια του πήλινου καθιστού ειδωλίου επίσης από τον Τάραντα στο Βερολίνο, Bluemel, *op. cit.*, Abb. 60-61) - και Τριφυλία (cf. Στράβων VIII 344) – Ηλεία (Παυσανίας VI, 25, 3].

Ο εφιάλτης του χρόνου με την συνεχή μέριμνα για διάρκεια και την αδιάλειπτη αγωνία του θανάτου (μέριμνα και αγωνία, δυο όψεις του ίδιου πάθους της ύπαρξης), υπερβαίνεται με ένα μόνο τρόπο: **με την προσήλωση στην τελείωση αυτού που μας δόθηκε κατά το**

μοίρασμα της ανάγκης, της ανθρώπινης φύσης και της συγκεκριμένης έκφρασής της.

Αυτό είναι το ιδεώδες της αριστείας, της άριστης κατάστασής της φύσης του καθενός, του εσθλού, αυτού που Είναι κατά τον βέλτιστο τρόπο (η ρίζα εσ- είναι μορφή του ειμί), του καλού καγαθού. **Καλό (τελειότητα μορφής) και αγαθό (ωφελιμότητα) πάνε μαζί: η μορφολογική τελειότητα συνιστά την όποια λειτουργική αποτελεσματικότητα.** Και έτσι η αφιέρωση στην αιωνιότητα είναι και ωφέλιμη στα έργα του χρόνου. Είναι η μόνη σταθερά και πραγματικά ωφέλιμη πρακτικά. Η διαχειριστική πονηράδα κατά την συγκυριακή αντιμετώπιση του χρόνου από τον χρόνο έχει κοντά ποδάρια, άταρα χέρια και κακοσχηματισμένο κορμί, δαιμονικό δε πρόσωπο: είναι άσχημη, και άρα λειτουργικά μειονεκτική. **Η προσοχή στην αποτελεσματικότητα είναι αντιπαραγωγική. Ξεχνάς πως πάει το υπαρξιακό άνυσμα: από το Είναι στην ενέργεια, από την μορφή στην ικανότητα και εν τέλει στην αποτελεσματικότητα.**

Το κάλλος, ως μορφολογική τελειότητα, είναι για μας η Πύλη της Αιωνιότητας και το Σωτήριο της ύπαρξής μας. Εκεί από-καλύπτεται το Είναι στα φαινόμενα, το Απόλυτο στο μεταβαλλόμενο και το Αιώνιο στο χρονικό. Και εκεί λυτρώνεται το ον από τα δεσμά και τις δομές του χρόνου, από τον Λαβύρινθο και τον Μινώταυρο της κοσμικής ύπαρξης. Ο Κόσμος υπάρχει εξ αιτίας του τελεσιουργούμενου κάλλους και για να υπάρχει η επι-φάνεια του κάλλους. **Το κάλλος είναι η αρχή και το «τέλος» του Κόσμου, το Α και το Ω της φυσικής ύπαρξης.**

Το βίωμα του Κάλλους ως θεμελιώδους οντολογικής και υπαρξιακής δομής του Είναι, εξέφραζε στον κλασσικό Ελληνισμό ο Απόλλων. Η Ολυμπιακή θρησκευτικότητα αποτελεί απλώς την εξαπολλωνισμένη θεότητα των προγενέστερων στρωμάτων στις δομές του ιερού. Ο Απόλλων ως Άναξ πρωθήβης, παις τέλειος ανήρ (κατά την επιφάνειά του στον αντίστοιχο Ομηρικό Ύμνο) – γιατί στην Νεότητα εστιάζονται όλες οι σημαίνουσες διαστάσεις του Ελληνικού βιώματος του κάλλους: **η ομορφιά της εαρινής ακμής της ύπαρξης, η «ώρα» της τελειότητάς της, και η συναίσθηση της ωραιότητας και της**

ακαταμάχητης γοητείας της, η επι-δεικτικότητα του κάλλους, η ανεμελιά για τον χρόνο, η περιφρόνηση προς τα πρακτικά, η αμεριμνησία για οικονομία και οικογένεια, για την συνέχεια στον χρόνο τώρα και στο εξής, η υπαρξιακή απουσία του θανάτου, η λάμψη της αφθαρσίας στα μάτια, η ες αεί εορτή του παιχνιδιού. Η νεότητα δείχνει πώς το Κάλλος της αιωνιότητας λειτουργεί στον χρόνο ως υπέρβαση του χρόνου. Εξ ου η θρησκευτική, καλλιτεχνική και ποιητική λατρεία του Κούρου ως Απολλώνιου ινδάλματος, ο Δωρικός Έρωτας του καλού.

Η ζωή του πρωθήβη είναι μια συνεχής εορτή. Εορτάζω θα πει σταματώ τον χρόνο γιατί καταργώ την διαρκώς επαναλαμβανόμενη μέριμνα για την διάρκεια στον χρόνο. Ο «ωραίος» βίος του εφήβου είναι επίσης ένα συνεχές παιχνίδι. Παίγνιον όχι κανόνων, αλλά παιδιά επί-δειξης. Και επί-δειξης πρωτίστως κάλλους, και συνεπακόλουθα ικανότητας, τελευταία δε πρακτικής επιτυχίας στα έργα του χρόνου. Στην Δωρική τέχνη η δράση είναι αφορμή για να φανεί η μορφολογική τελειότητα, όχι αντίστροφα ότι η ευμορφία (ομορφιά), το κάλλος της μορφής, χρειάζεται για να στοιχειοθετήσει την δεξιότητα που απορρέει από την καλοσχηματισμένη μορφή και εξηγεί την επιτυχία στην δράση της.

Δείτε το στο δυτικό αέτωμα του ναού του Διός στην Ολυμπία: η μορφολογική τελειότητα στην συνολική σύνθεση, στις ωρισμένες υποσυνθέσεις και στις ατομικές φιγούρες σε κάνει να «ξεχνας» υπαρξιακά το περιεχόμενο της δράσης, τις αρπαγές, τους βιασμούς, τα φρικτά δαγκώματα, τους σκοτωμούς. Τα πάντα μετουσιώνονται σε έναν ρυθμικό κυματισμό κάλλους που αποκορυφώνεται στην αποκαλυπτική κεντρική μορφή του θεού που εξ αιωνιότητος «ρυθμίζει» εις κάλλος το βαρυδαίμον γίγνεσθαι του χρόνου: του πρωθήβη Άνακτα της απόλυτης ομορφιάς.

Και η ίδια μετουσίωση συμβαίνει με την μορφολογική τελειότητα εφιαλτικών περιγραφών στον Όμηρο. Γιατί η μορφή είναι η ουσία και όχι το περιεχόμενο – εκείνη δίνει το νόημα της ύπαρξης.

Τραπέζι δεν είναι το ξύλο, αλλά η μορφή που μας επιτρέπει να ενεργούμε και εργαζόμαστε ωρισμένες δράσεις και έργα με τα χέρια μας χωρίς να κείμεθα στο έδαφος. Και ομοίως η κράση των σωματικών μελών είναι ο νους μας (Παρμενίδης), η αρμονία των στοιχείων και μελών μας η ψυχή μας (μια Πυθαγορική κατεύθυνση), πάλι η εντελέχεια, το εντελώς έχειν, του σώματός μας η ψυχή (Αριστοτέλης). Αφού η μορφή είναι η ουσία του ενιαίου όντος, το Κάλλος είναι η τελειότητα, το «τέλος», ο σκοπός και το νόημα της ύπαρξης.

Με Ιωνικό τρόπο εκφέρει την πρωτοκαθεδρία της πρωθηβικής παιδιάς ο σκοτεινός Εφέσιος ανάγοντάς την σε κοσμική υπεροχή:

(ο αιών, οι ολοκληρώσεις στον χρόνο του γίνεσθαι, είναι)

παῖς παίζων πεσσεύων – παιδὸς ἡ βασιλήϊη

Ηρόκλειτος B52 DK22

[Αμφιλέγεται μεταξύ Διονύσου παίζοντος προ του διαμελισμού του από τους Τιτάνες – όθεν και οι Ορφικοί πεσσοί – και του Άνακτος Απόλλωνος – γι αυτό χαρακτήρισα Ιωνική την έκφραση].

Το εορταστικό ήθος και η τονικότητα της παιδιάς διαπνέει όλο το έργο του Αλκμάνος και εκείθεν πάσαν την Δωρική λυρική ποίηση.

Ἀφροδίτα μὲν οὐκ ἔστι, μάργος δ' Ἔρως οἷα παῖς παῖσδει

ἄκρ' ἐπ' ἄνθη καββαίνων - ἄ μή μοι σίγηις - τῷ κυπαιρίσκῳ

Αλκμάν Fr. 147 Calame = Fr. 58 Page, Davies, Campbell

Από πομπώδους εξαγγελτικού ύφους δείτε την τροπή στο καθημερινό μέσα στην ίδια ανάσα:

*ῶρας δ' ἔσηκε τρεῖς, θέρος
καὶ χειῖμα κῶπώραν τρίταν
καὶ τέτρατον το Φῆρ, ὅκα
σάλλει μὲν, ἐσθίην δ' ἄδαν
οὐκ ἔστι.*

Αλκμάν Fr. 12 Cal. = Fr. 20 P, D, Cam.

Με βαθύτερο διπλό νόημα το παιχνίδισμα: η εαρινή ανθοφορία είναι εποχή θαλερής ακμής αλλά όχι κόρου, τα άνθη της αιωνιότητας δεν είναι το φαγητό του χρόνου – γι αυτό και δεν καταπίνονται από αυτόν όπως τα παιδιά του Κρόνου από τον πατέρα τους.

[ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ’ ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον, 1, 12-13].

Αμίμητη είναι η διακηρυσσόμενη άφυκτος ελκτική σχέση μεταξύ μουσικής ποίησης και πολεμικής ανδρείας:

*ἔρπει γὰρ ἅντα τῷ σιδάρῳ
τὸ καλῶς κισαρίσδην*

Αλκμάν Fr. 143 Cal. = 41 P, D, Cam.

Η αυτή μορφολογική τελειότητα εξακτινώνεται σε χορευτική δεινότητα και μαχητική ικανότητα και γυμναστική αρτιότητα και αθλητική αριστεία και καλόν κιθαρισμό.

Η Δωρική ουσία του Ελληνισμού δομείται περί τον άξονα της αιωνιότητος δια του τελετουργικού βιώματος της εορτής και την νεανική ορμή της παιδιάς. Το νεαρό ζώνον παίζει ως φυσική ενέργεια της ακμής της «ώρας» του και του σύμφυτου δυναμισμού οργάντος κάλλους. Εορτάζοντες νεάζουμε παίζοντες την σοβαρή παιδιά της τελετής (παιδιάς με επί-σημη «πόζα» επισημαίνουσα) και το ανέμελο παίγνιο αγώνων και συμποσίων, σε συναθροίσεις αστραφτερές πανηγυρικές και ιδιωτικώτερες, παίγνιο επίδειξης λάμψης τελιοτήτων σε σώματα, νόες και αγαθά.

Αρχετυπική έκφραση του βιώματος Εορτής-Παιδιάς παρουσιάζει ο Ομηρικός Ύμνος εις Απόλλωνα.

Όταν εισέρχεται ο Απόλλων στα Ολύμπια δώματα με τεταμένη διάθεση η ομήγουρις των θεών τρομάζει και οι παλαιγενείς σηκώνονται από τις έδρες τους μέχρι ο μέγας πρωθήβης άναξ να ημερώσει. Η σκηνή που περιγράφεται στην αρχή του πρώτου μέρους του ύμνου είναι συνταρακτική. (vv. 1-18). Στην αρχή του δεύτερου μέρους η έλευση του θεού στο ίδιο μέρος με τους ίδιους συναγμένους θεούς δίνει την αφορμή για μια έκρηξη εορταστικής παιδιάς. Απεικονίζεται η πλέρια χαρά της ύπαρξης των «ρεία ζώντων» τέλειων. Το Απολλώνιο πνεύμα συναρπάζει όλους τους θεούς:

αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι μέλει κίθαρις καὶ ἀοιδή (v. 188)

Οι Χάριτες, οι Ώρες και άλλες θέαινες στήνουν χορό, ο Άρης και ο Ερμής παίζουν, ο δε Απόλλων φορώντας αθάνατα κιθαρωδικά ενδύματα αρωματισμένα (v. 6), τραγουδάει, κιθαρίζει και χορεύει σε ένα οργασμό επίδειξης:

*αὐτὰρ ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων ἐγκιθαρίζει
καλὰ καὶ ὕψι βιβάς. αἰγλή δέ μιν ἀμφιφαίνει
μαραμαρυγῆς τε ποδῶν καὶ ἐνκλώστοιο χιτῶνος.
οἱ δ' ἐπιτέρπονται θυμὸν μέγαν εἰσορόωντες,
Λητώ τε χρυσοπλόκαμος καὶ μητίετα Ζεὺς,
υἷα φίλον παίζοντα μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι.*

(vv. 201-206)

Αποστρεφόμεστε την γυιοβόρο μέριμνα του χρόνου και την ψυχοφθόρο αγωνία του θανάτου, αποτασσόμαστε τα ολέθρια αυτά θανατικά του πνεύματος.

*ἐγὼ τ' ἄν οὐτ' Ἀμαλθίης
βουλοίμην κέρας οὔτ' ἔτεα
πεντήκοντά τε κάκατὸν
Ταρτησοῦ βασιλεῦσαι.*

Ανακρέων, Fr. 4 Gentili

[Cf. επί το Ιωνικώτερον Αρχίλοχος Fr. 22 Diehl].

Ανέμελος, άφροντις και αυτού ακόμη του άκοπου πλούτου (όχι μόνον του επίπονου) και αυτής ακόμη της ομαλής, απερίσπαστης, μακραίωνος βασιλικής εξουσίας (όχι μόνον της τυραννικής αρχής).

Ψάλλει ο Πίνδαρος την περιφρόνηση για όποιον δουλεύει μόνο για την μέριμνα του χρόνου:

*μισθός γάρ ἄλλοις ἄλλος ἐπ' ἔργασιν ἀνθρώποις γλυκύς,
μηλοβότα τ' ἀρότα τ' ὀρνιχολόχῳ τε καὶ ὄν πόντος τράφει,
γαστρὶ δὲ πᾶς τις ἀμύνων λιμὸν αἰανῇ τέταται.
ὅς δ' ἀμφ' ἀέθλοις ἢ πολεμίζειν ἄρηται κῦδος ἀβρόν,
εὐαγορηθεὶς κέρδος ὕψιστον δέκεται, πολιατᾶν καὶ ξένων γλώσσας
ἄωτον.*

Πίνδαρος, *Ισθμιονίκα*, I 47-51

Ο αφιερωμένος στην αριστεία νικηφόρος πετάει στις φτερωτές του ανδραγαθίες, “ἔχων κρέσσονα πλούτου μέριμναν” (*Πυθιονίκα*, VIII 95-96).

Στην βάση των ανδραγαθιών, στην ηρωική διάσταση του ανθρώπινου – εκείνη που προσομοιάζει το θνητό στο αθάνατο - , εκεί που συνίσταται η ουσία μεγάλων πράξεων και υψηλών έργων, των οποίων εμβληματικές διατρανώσεις αποτελούν αεθλοφόρες και μαχητικές αριστείες ανδρότητας (με την Ομηρική έννοια), ευρίσκεται το ιδεώδες του Κάλλους. Όμορφιά που συνοδεύεται από πράξεις αντάξιές της, ενέργειες έργων καλών, είναι το ύπατο όριο της ανθρώπινης μεγαλοσύνης.

*εἰ δ' ἐὼν καλὸς ἔρδων τ' εἰκότα μορφᾷ
ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα παῖς Ἀριστοφάνεος, οὐκέτι πρόσω
ἀβάταν ἄλα κίωνων ὕπερ Ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές,
ἥρως θεὸς ἅς ἔθηκε ναυτιλίας ἐσχάτας
μάρτυρας κλυτοῦς*

Πίνδαρος, *Νεμεονίκα*, III 17-20 (Turyn)

Κάλλος μορφής, σθένος έκπαγλον, αρετές δε όμορφες όσο η σωματική παρουσία, τραγούδισμα τέλος ερωτικό – όλα πάνε μαζί

στον Ισθμιονίκη παγκρατιαστή Στρεψιάδη τον Θηβαίο. Γιατί δυναμερή αυτογενής ισχύς δεν θεμελιώνεται παρά σε μορφολογική τελειότητα της οποίας αποτελεί την βρίθουσα ορμή προς τα έξω προβολής, η αρετή δε αρμόζει το δυναμικό πεδίο του κάλλους, της ευ-μορφίας, σε αποτελεσματική ικανότητα, ο έρως δε είναι πάντα του καλού, και αυτός ο έρως είναι η πηγή κάθε τέχνης των Μουσών.

... σθένει τ' ἔκπαγλος ἰδεῖν τε μορφάεις - ἄγει τ' ἀρετὰν
οὐκ αἴσχιον φυᾶς,
φλέγεται δὲ ἰοπλόκοισι Μοῖσαις

Πίνδαρος, *Ισθμιονίκα* VII 22-23

Η συνάφεια, το ταίριασμα, μεταξύ κάλλους φυσικής παρουσίας και άξιων πράξεων συνιστά και την υπέρτατη ηθική προστακτική του Ελληνισμού: πράττε έτσι ώστε να μη μιαίνεται το Κάλλος. Είναι «αισθητική» η ρίζα της Ελληνικής ηθικής.

Η διάθεση που ενώνει θεωρητικό και πρακτικό, καλλολογία και ηθολογία, είναι η Αιδώς, η συστολή μπροστά στο κάλλος. Αυτή η συστολή είναι απότοκος του έρωτα που γεννά το καλό, της ακατανίκητης έλξης που ασκεί στα πάντα προς εαυτό, του έρωτα που συνεγείρει κάθε ον προς το «τέλος» του. Ερώμενο του καλού το ον άγεται στην οικεία του τελειότητα. Με αυτήν την έννοια ο έρωτας αποτελεί την κοσμολογική αρχή του Ελληνισμού, τον συνοχέα κάθε φυσικής τάξης. Η βαρύτητα του υλικού σύμπαντος είναι αμυδρή εικόνα του οντολογικού και υπαρξιακού έρωτα.

Από την φυσική αυτή αισθητική και αισθητική φυσική παράγεται η ηθική. Γιατί ο (Δωρικός) έρως του καλού ως άλλη όψη έχει τον θαυμασμό και εν συνεχεία τον σεβασμό και δέος προς την τελειότητα, ένα «μάζεμα» λοιπόν μπροστά στο κάλλος, και αυτή η συστολή γεννά τον φόβο μήπως το ατιμάσεις με ανοικεία συμπεριφορά, μήπως το ντροπιάσεις με αταίριαστες πράξεις. **Το κάλλος απαιτεί καλή ενέργεια και καλό έργο.** Το ηρμσοσμένο σύμπλεγμα αυτών των διαθέσεων εμπεριέχεται στο νόημα της Αιδούς.

Έρως και Αιδώς, ως δυο όψεις του αυτού «νομίσματος», αμφότερες του «καλού», αποτελούν τον υπέρτατο Νόμο του Ελληνισμού. Τίποτε άλλο δεν λογαριάζεται μπροστά τους. Γιατί αυτά δεν είναι του χρόνου, ενώ όλα τα άλλα είναι αμέσως ή εμμέσως.

αἰδῶς Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, Φεῖδος ἀγητοί.

πῇ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φάμεν εἶναι ἄριστοι

Ιλιάς, Θ 228-9; Ε 787

Όμορφοι αλλά κακοί, καλοί αλλά άχρηστοι και βλαβεροί: η μειωτική αντίφαση αισθητικής και ηθικής αξίας που αναιρεί το ίνδαλμα του Ελληνισμού, το καλός και κακός που αντιφάσκει στην οργανική συναίρεση “καλός καγαθός”. (Αισθητική και Ηθική βέβαια νοούμενες με Ελληνική έννοια, εκείνη μεν ως θέμα οντολογικής τελειότητας, αυτή δε ως ζήτημα πρακτικής ωφελιμότητας).

Από το αρχαϊκό χαμόγελο των Κούρων στην σοβαρότητα του αυστηρού ρυθμού, και αμέσως μετά στην μελαγχολική απάθεια του υψηλού κλασσικού, είναι η απόσταση από τον Αλκμάννα και την Δωρική μελική ποίηση στον Πίνδαρο και την Αττική τραγική. Τίποτε δεν αλλάζει ούτε στα στοιχεία ούτε στην σύνθεση είτε του Ελληνικού κοσμοειδώλου είτε του σύστοιχου βιοειδώλου.

Και εντούτοις μια αναγνωρίσιμη διαφορά έμφασης δίνει χρωματική διαφορά τονικότητας στο όλον. Είναι η μετάβαση από την ταύτιση με το Είναι στην συνείδηση των ορίων του Είναι, από την Πραγματικότητα στην Μοίρα (cf. E. Buschor, *Vom Sinn der Griechischen Standbilder*, - Zweite und dritte Stufe), από την χαρά της τετελεσμένης ύπαρξης ως επι-φάνειας αιωνιότητας στο φορτίο της ύπαρξης που πρέπει (γιατί έτσι είναι φτιαγμένη, πεπρωμένη, «μοιρασμένη», και χωρίς εγγύηση επιτυχίας) μέσα στον χρόνο (και παρά τα δεινά του χρόνου) να αποτελεί μαρτυρία αιωνιότητας.

Τα όρια κυριαρχούν. Οντολογικά ως πέρας και μορφή ορίζουσα την ουσία του όντος πριν, τώρα όμως υπαρξιακά επίσης, ως ισορροπία επί ξυρού ακμής, με ενδόμυχο φόβο μην πέσουμε εκείθεν και γίνουμε τραγωδία ως «υβρίσαντες» εις μεγάλα και υψηλά, ή μήπως δειλιάσουμε υπολειπόμενοι και καταντήσουμε γέλως και κωμωδία ως ατελείς και ελαττωματικοί.

Στον μη κανονικό ενδέκατο Νεμεονίκη ο Πίνδαρος υμνεί τον Τενέδιο Αρισταγόρα επί τη εισόδω του στην ενιαύσιο πρωτανική αρχή της πατρίδας του. Οικογενειακή και συγγενική παράδοση σε κάλλος μορφής και αθλητικές επιδόσεις προσιώνιζε τα βέλτιστα για το πανέμορφο νεαρό αγόρι που είχε ήδη διαπρέψει σε τοπικούς αγώνες πάλης και παγκρατίου (vv. 11-21). Αλλά γονικοί φόβοι κόστους (όχι χρηματικού γιατί ήσαν αφνειοί) και αποτυχίας απέτρεψαν τον Αρισταγόρα από το να συμμετάσχει στους μεγάλους ιερούς αγώνες. Που όμως ορκίζεται ο Πίνδαρος ότι θα εστέφετο νικητής, μιλώντας γνώστης φίλος του ανδρός και του νεώτερου αδελφού του Θεοξένου, δοξασμένου σε εγκώμιο από τον ποιητή για το κάλλος του (Fr. 123 Maehler). Το προσωπικό μάλιστα ενδιαφέρον του Πίνδαρου για τον Θεόξενο, θα συνετέλεσε στο να ασχοληθεί με τον αδελφό, τον Τενέδιο Πρύτανι (Cf. U. von Wilamowitz-Moellendorff, *Pindaros*, p.430).

*ἐλπίδες δ' ὀκνηρότεραι γονέων παιδὸς βίαν
ἔσχον ἐν Πυθῶνι πειρᾶσθαι καὶ Ὀλυμπία ἀέθλων.
ναὶ μὰ γὰρ ὄρκον, ἐμὴν δόξαν παρὰ Κασταλία
καὶ παρ' εὐδένδρῳ μολῶν ὄχθῳ Κρόνου
κάλλιον ἅν δηριόντων ἐνόστησ' ἀντιπάλων,*

*πενταετηρίδ' ἑορτὰν Ἡρακλέος τέθμιον
κωμάσαις ἀνδησάμενός τε κόμαν ἐν πορφυρέοις
ἔρνεσιν. ἀλλὰ βροτῶν τὸν μὲν κενεόφρονες αὖχαι
ἐξ ἀγαθῶν ἔβαλον. τὸν δ' αὖ καταμεμφθέντ' ἄγαν
ἰσχὺν οἰκείων παρέσφαλεν καλῶν
χειρὸς ἔλκων ὀπίσσω θυμὸς ἄτολμος ἐών.*

Πίνδαρος, *Νεμεονίκα*, XI 22-32

Από την μια, να ξεπεράσεις τα όριά σου και να ταπεινωθείς για την «ύβριν» σου. Από την άλλη να υστερήσεις σε αυτά και να καταγελασθείς για την μειονεξία και ατολμία σου που σε έκαναν να είσαι λιγώτερο από αυτό που ήταν να είσαι (το «τί ην είναι» σου, την Αριστοτελική ουσία σου). Ο φόβος για το πρώτο μπορεί να σε ρίξει στο δεύτερο.

Και πώς να πορευθούμε οι θνητοί μεταξύ αυτών των Συμπληγάδων, περπατώντας πάνω στο τεντωμένο σχοινί της Μοίρας που αγνοούμε;

Με μια απόλυτη ισορροπία μορφολογική και νοηματική, σαν τις αρχέγονες εραλδικές παραστάσεις κατοπτρικής συμμετρίας, τελειώνει τον ύμνο του ο Πίνδαρος. Υπάρχει παλινδρόμηση στην συνέχεια από κάτι μεγάλο, όπως και η καρποφορία έχει έτη ευετηρίας και σπάνιος.

*... τὸ δ' ἐκ Διὸς ἀνθρώποις σαφὲς οὐχ ἔπεται
τέκμαρ. ἀλλ' ἔμπαν μεγαλανορίαις ἐμβαίνομεν,
ἔργα τε πολλὰ μενοινῶντες. δέδεται γὰρ ἀναιδεῖ
ἐλπίδι γυνῖα. προμαθείας δ' ἀπόκεινται ροαί.
κερδέων δὲ χρὴ μέτρον θηρευέμεν.
ἀπροσίκτων δ' ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι.*

vv. 43-48

[Τον αδελφό του Αρισταγόρα πάγκαλο Θεόξενο, τον μεγάλο απαθανατισμένο έρωτα του ποιητή, πιθανώς να καθωδήγησε, να σαγήνευσε, να ώθησε ο Πίνδαρος σε υψηλή τροχιά ιερών αγώνων, παραδειγματιζόμενος το γονικό σφάλμα στην περίπτωση του μεγαλύτερου αδελφού του. Ίσως ακριβώς στα Νέμεα έγινε αποτυχημένη απόπειρα – γι αυτό το άσχετο εγκώμιο για την πρωτανεία του Αρισταγόρα κατατάχθηκε από τους πρώτους Αλεξανδρινούς λογίους στους Νεμεονίκες. Πάντως στο γειτονικό Άργος (όπου ίσως ήδη ετελούντο τα Νέμεα) ήσαν μαζί Πίνδαρος και Θεόξενος στο τέλος της ζωής του ποιητή – πέθανε στην αγκαλιά, στα γόνατα του Κάλλους αιώνιος σε αιώνιο (Σούδα s.v. Πίνδαρος; Valerius Maximus IX 12 ext. 7). - Αφού δεν τελεσφόρησε να τον υμνήσει σε

νικητήριο ύμνο μεγάλων αθλητικών αγώνων, ο Πίνδαρος του αφιέρωσε το συγκλονιστικό εγκώμιο Fr. 131 Turyn = Fr. 123 Maehler].

Ο Δωρικός θεομορφισμός του ανθρώπου παραμένει σταθερά αναλλοίωτος του Ελληνισμού. Αλλά στο κλασσικό τονίζεται και η ανάγκη της Μοίρας παρά το μονοπάτι της Αιωνιότητας. Την ατομικότητα τώρα την βαραίνει το πεπρωμένο, άφυκτο και άγνωστο.

Αλλά ο Σπαρτιάτης αισθανόταν την μοίρα των βρεφών στους Αποθέτες; Ή των Ειλώτων; Ή των υψηλών υποσχέσεων που το τυχαίο και μοιραίο διακόπτει στην βλάστησή τους προ του ανθού;

Όχι.

Όχι γιατί ήταν αναίσθητος, αλλά γιατί ήταν προσηλωμένος στην τελειότητα ως οδό αιωνιότητος και αληθούς πλέριας ζωής. Ήθελε να βιάσει τις πύλες του Παραδείσου (κατά το βίωμα του Μοναχισμού). Και έβλεπε στον Τέλειο, στον Τετελεσμένο, όχι το υποκείμενο αλλά την από-κάλυψη του Είναι στο κάλλος του φαινομένου, την φανέρωση του Απόλυτου στο συγκεκριμένο άτομο, την επι-φάνεια της θεότητος.

Όπως το αρχέγονο ξόανο και το περικαλλές θεόπνευστο άγαλμα της τέχνης, έτσι και ο βρύων στο ρωμαλέο κάλλος πρωθήβης ΕΙΝΑΙ Απόλλων επιφανής.

Την ίδια αδιαφορία για το υποκείμενο δείχνει ο Λακεδαιμόνιος και στο εφηβικό άνθος που υπομένει την Διαμαστίγωση ενίοτε άχρι θανάτου και στον τέλειο άνδρα που θυσιάζει γαυριών εαυτόν στις Θερμοπύλες όχι για λόγους πατριωτικής πειθαρχίας, αλλά εις επί-δειξη αιωνιότητος στον χρόνο. Υπερνικώντας τον χρόνο, αμελείς και την περιοδικότητά του: μετά την τελεσιουργία του ανθού η διάρκεια δεν έχει νόημα – ούτε καν προς χάριν του καρπού.

Το ιδεώδες αυτό παραμένει ακέραιο φυσικά και στον Πίνδαρο. Άνθρωποι και θεοί είμαστε α-δελφοί, κυριολεκτικά από την ίδια (δελφύν, δελφύα) μήτρα, της Μεγάλης Μητέρας. **Το νόημα είναι ότι μοιάζουμε στο σωματικό κάλλος και το μέγεθος του νου.** Αλλά πλέον τονίζεται η τεράστια διαφορά στην δύναμη του Είναι που κάνει εκείνους αθάνατους και εμάς θνητούς. Όχι ότι αυτό είναι καινούριο στοιχείο: ποτέ δεν υποτιμήθηκε. (Δείτε τους λόγους του Αχιλλέα στην Ιλιάδα όταν επί τέλους συναντά πρόσωπο προς πρόσωπο τον Απόλλωνα). Αλλά αυτό που τονίζεται προ-κλασσικά είναι η αμεσότητα της σχέσης μαζί με την ομοιότητα στην μορφή και την διαφορά στην δύναμη των δύο αδελφών γενών. Η αμάλδυνση του βιώματος της αμεσότητας οφείλεται στην επίγνωση της σημασίας της μοιραίας ανάγκης του χρόνου στην εγγενή πορεία του ατόμου προς ολοκλήρωση και έτσι τελειώσή του – και την σηματοδοτεί.

Μεγαλειώδης η διακήρυξη από τον Πίνδαρο του ευαγγελίου του Ελληνισμού στην αρχή του ύμνου του προς τον Αιγινήτη Αλκιμίδα παίδα παλαιστή:

*Ἐν ἀνδρῶν, ἔν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν
ματρὸς ἀμφότεροι· διείργει δὲ πᾶσα κεκριμένα
δύναμις, ὥς τὸ μὲν οὐδέν, ὁ δὲ χάλκεος ἀσφαλὲς αἰεὶ ἔδος
μένει οὐρανός. ἀλλὰ τι προσφέρομεν ἔμπαν ἢ μέγαν
νόον ἥτοι φύσιν ἀθανάτοις,
καίπερ ἐφαμερίαν οὐκ εἰδότες οὐδὲ μετὰ νύκτας
ἄμμε Πότμος
ἄντιν' ἔγραψε δραμεῖν ποτὶ στάθμαν.*

Πίνδαρος, Νεμεονίκαι, VI 1-7

Και παρόμοια σε μορφή, εμπνευσμένη από το Πινδαρικό μεγαλείο, και ίδιο νόημα, σε Γερμανική τροπικότητα φυσικά εκφρασμένο, **κατά τον Βόρειο έρωτα του έρωτα του καλού (έναν «ρωμαντικό» αντικατοπτρισμό του Δωρικού έρωτα του καλού)**, η αρχή του ποιήματος (σημαδιακά και σημαντικά) Patmos του μεγάλου κλασσικού Γερμανού Hölderlin:

*Nah ist
 Und schwer zu fassen der Gott.
 Wo aber gefahr ist, wächst
 Das rettende auch.
 Im Finster wohnen
 Die Adler und furchtlos gehn
 Die Söhne der Alpen über den Abgrund weg
 Auf leichtgebaueten Brücken.
 Drum, da gehäuft sind rings
 Die Gipfel der Zeit, und die Liebsten
 Nah wohnen, ermattend auf
 Getrenntesten Bergen,
 So gieb unschuldig Wasser,
 O Fittige gieb uns, treuesten Sinns
 Hinüberzugehn und wiederzukehren.*

Hölderlin, *Patmos*, (πρώτη διατύπωση, αφιερωμένη στον χωροδεσπότη του Homburg), vv. 1-15

Από την άμεση επαφή (μέχρι ερωτικού δεσμού ή και μάχης όπου πληγώνεται ο θεός ή η θεά) καταλήξαμε στην ομιχλώδη αναζήτηση της σχέσης θεού και ανθρώπου.

Με αμεσότητα εννοώ το πνεύμα της αποστροφής του Αλκμάνα προς τον Απόλλωνα:

ἔχει μ' ἄχος ὦ ὅλῃ δαῖμον

Αλκμάν Fr. 128 Calame = Fr. 116 Page, Davies, Campbell

Όπως αναφωνεί ο Αχιλλεύς κατά την φοβερή κατενώπιον συνάντησή του με τον Απόλλωνα:

ἔβλαψάς μ', ἐκάεργε, θεῶν ὀλοώτατε πάντων

Ιλιάς X 15

[Πιθανώτατα οι πρώτες επίσης αναφορές στην γραμματολογική σύνδεση του ονόματος του Απόλλωνος προς το απ-όλλυμι, καταστρέφω ολοσχερώς.]

Έξοχο δείγμα τέτοιας αμεσότητας, οία η συναναστροφή φίλου προς φίλον ή εχθρού προς εχθρόν, είναι η νέα επίκληση και παλαιότερη συνομιλία της Σαπφούς με την Αφροδίτη (Fr. 1 Diehl = Fr. 1 Voigt).

Η αμεσότητα της θείας παρουσίας ή η υπαρξιακή χωριστότητα του βίου θεών και ανθρώπων εξαρτάται μέσα στην ίδια κοσμοθεωρία και βιοθεωρία (της αιωνιότητας στον χρόνο δια του κάλλους) από την έμφαση που δίδεται είτε στην λάμψη της φυσικής τελειότητας είτε στον μόχθο του τελειούμενου ατόμου εμπεπλεγμένου στα δίκτυ της ανάγκης του χρόνου, έρμαιου της Μοίρας και της βούλησης των θεών. Όποιος και όπως και να ήταν ο νεκρός τότε στο έαρ της πρώτης άνθησης του ορίζοντος βιώματος η επιτύμβια ιδέα του είναι ο Κούρος της τελειότητας. Αλλά και η δεύτερη τάση αποδίδει τον μόχθο του ατόμου ιδεατά, όπως το κεκινημένο παρίσταται στατικά και δυναμικά με ισορροπίες και αρμονίες στο πρώιμο και υψηλό κλασσικό.

Στην ζωφόρο του Παρθενώνα η Δωρική συνέχεια και ταυτότητα της Λυρικής ποίησης μεταξύ θείας αιωνιότητας, μυθολογικού χρόνου και ιστορικού παρόντος αποκαθίσταται πολύπλευρα και πολυδύναμα. **Αλλά η ιδεώδης απάθεια της τελειότητας ρέπει στις όψεις των μορφών προς μια σοβαρότητα που ενέχει την τονικότητα της μελαγχολίας: τις απασχολεί το χάσμα ένθεν και ένθεν των ακροτάτων επιφανειών του αιώνιου μέσα στην μοίρα του χρόνου.** Όμως αυτή η απόχρωση δεν αλλάζει ούτε αλλοιώνει την Δωρική ουσία του Ελληνισμού η οποία επανακαταφάσκεται κυρίαρχη τον Χρυσούν αιώνα μετά την κρίση του 6^{ου} π.Χ.

Η αλήθεια του όντος, η οδός της σωτηρίας από το πάθος και την οδύνη της ύπαρξης στην άκοπη και απερίσπαστη και ανεμπόδιστη ζωή της αιωνιότητας, και αυτή η αθανασία της αυθεντικής ζωής είναι για τον Ελληνισμό το Κάλλος.

Και τελειώνοντας την πραγματειώδη παρούσα ευχή του Ελληνισμού για το νέο έτος και τον ίδιο ενι-αυτό, συνομολογώ με τον ερωτομανέστατο, θεοσεβέστατο Ίβυκο τον μόνο φόβο του

εσθλού, μην συμβεί να αντικαταλλάξει αμάρτημα για τους θεούς
με ανθρώπινες τιμές:

δέδοικα μή τι παρ θεοῖς

ἀμβλακῶν τιμὰν πρὸς ἀνθρώπων ἀμείψω

Ίβυκος Fr 310 Page, Davies, Campbell